

Utlåtande om förslaget till ny stiftelselag

Oikeusministeriö

Justitieministeriet
Lagberedningen
PB 25
00023 STATSRÅDET

03.07.2013

ad 11/41/2010

Referens: OM 11/41/2010
Ärende: Utlåtande om förslaget till ny stiftelselag (23/2013)

Stiftelsen för Åbo Akademi avger högaktningsfullt följande utlåtande i ovan rubricerade ärende:

Vi har tagit del av lagförslaget och vi förordar att lagen om stiftelser moderniseras. Lagförslaget ger svar på många frågor, som varit öppna eller oklara tidigare. Det är dock många frågor som ytterligare borde bearbetas i den fortsatta beredningen av lagförslaget.

Även om en av utgångspunkterna för arbetsgruppen, som berett lagförslaget, var att beakta nuvarande bolagsrättsliga lagstiftning, anser vi att man i onödigt hög grad använt aktiebolagslagen som förebild, vilket haft som konsekvens att regelverket kring aktiebolag har följts i onödigt hög grad. Stiftelser och aktiebolag skiljer sig i grunden från varandra. Stiftelsers egenart borde komma tydligare fram. Stiftelser är en förmögenhetsmassa, som har avsatts för vissa ideella eller nyttiga ändamål och stiftelser saknar ägare. Ur motiveringarna kunde det framkomma att stiftelsernas egenart består i att dessa stiftelser/avsatta förmögenheter är ett uttryck för medborgarsamhällets ideella och nyttiga strävanden.

Utöka listan på vad som skall behandlas i en stiftelses stadgar

Den föreslagna lagen innehåller flera stadganden, som tillämpas för det fall att annat inte stadgas i stiftelsens egna stadgar.

Man frågar sig om det är nödvändigt med så många detaljerade stadganden, som blir direkt tillämpliga på stiftelsen, om stadgarna inte säger annat. Om ett stiftelseorgan fattar beslut i ärenden, som den omfattande lagen stipulerar om, men som det beslutande organet inte förstått införa avvikande stadganden om i sina egna stadgar, kan problematiska situationer uppstå.

Det skulle därför vara att föredra att stiftelserna i framtiden baserar sin verksamhet på tillräckligt tydliga och för sin verksamhet anpassade detaljerade stadgar och att man därför överväger att i lagen utöka listan över vilka frågor som skall behandlas i en stiftelses stadgar.

Enligt vår mening skall det ur stadgarna åtminstone framgå:

- stiftelsens namn och stiftelsens ändamål samt hur detta förverkligas;
- vilka beslutsorgan stiftelsen ifråga har, hur många medlemmar organet har samt för vilken mandatperiod de är tillsatta och hur de utses. Enligt vår mening skall endast fysiska personer kunna vara medlemmar i ett organ eller utgöra ett organ (verkställande direktör);
- huruvida stiftelsen har en verkställande direktör eller inte;
- huruvida stiftelsen har ett förvaltningsråd eller inte. Om så är fallet bör dess uppgifter framgå ur stadgarna;
- att stiftelsen skall ha en CGR-revisor med uppgifter om hur denna revisor utnämns och dennes mandatperiod;
- hur stiftelsens namn skall tecknas;
- när bokslut skall uppgöras;
- hur räkenskaperna och förvaltningen granskas;
- hur beslut om ändring av stiftelsens stadgar fattas;
- hur beslut om stiftelsens upplösning skall fattas.

Verksamhetens ändamål, verksamhetsformer, status som juridisk person och begränsat ansvar

Verksamhetens ändamål

Med hänvisning till stiftelsers särart, anser vi att i stiftelsebegreppet borde betonas att det är fråga om **ideell eller nyttig verksamhet till förmån för ett visst allmännyttigt eller annars allmänt ändamål.**

Vi föreslår därför att första meningen i lagförslagets 1:2 § skulle bytas ut till att lyda:

”Stiftelsens ändamål är att understöda eller bedriva ideell eller nyttig verksamhet för det allmänna eller annars allmännyttiga ändamål som anges i dess stadgar.”

Grundkapital

Beträffande lagförslagets 3 § Grundkapital och annan finansiering vid grundandet motsätter vi oss inte direkt den föreslagna skrivningen, men vi konstaterar att problem

kan uppstå om stiftelser grundas med kapital som är otillräckligt för att bedriva den avsedda verksamheten. Om det inte finns ett tillräckligt minimikrav på grundkapitalet, kan det lätt hända att det t.ex. genom testamente, men även annars, grundas självständiga stiftelser, även i sådana fall där det med tanke på kapitalets storlek skulle ha varit bättre att donera medlen och inrätta en fond inom en existerande stiftelse eller förening.

Enligt lagförslaget skall myndigheterna bedöma huruvida grundkapitalet och annan finansiering som presenteras i en verksamhetsplan är tillräckliga för att täcka utgifterna för stiftelsens verksamhet under de tre första åren från registreringen. Detta kapitaliseringsbehov kan i många fall vara svårt att bedöma och kan därför tänkas medföra att registreringen av en ny stiftelse drar ut på tiden. Vi noterar dock att stadgandet på motsvarande sätt som den nuvarande lagen stipulerar att: *"Närmare bestämmelser om storleken på grundkapitalet och annan finansiering för en ny stiftelse får utfärdas genom förordning av statsrådet."*

Vår förhoppning är att det ytterligare prövas huruvida inte ett grundkapital av tillräcklig storlek, exempelvis 50 000 euro, skulle vara på sin plats att stipulera för den händelse det inte är fråga om en stiftelse vars verksamhet är baserad på kontinuerligt understöd (jatkuvarahoitteinen säätiö).

Placerings- och affärsverksamhet för att uppfylla ändamålet

Placeringsverksamhet

Arbetsgruppen har kommit fram till att det gamla stadgandet om att en stiftelses medel bör placeras tryggt och inkomstbringande bör frångås.

I stället föreslår man att "en stiftelse kan i syfte att förvalta sin förmögenhet och finansiera sina verksamhetsformer *bedriva investeringsverksamhet*, om detta inte begränsas i stadgarna. Investeringsverksamheten ska vara planmässig och stiftelsen skall ha skriftliga principer för den investeringsverksamhet som bedrivs för att finansiera verksamhetsformerna (investeringsplan)."

För oss framstår det som något oklart vad som avses med "planmässig" i detta sammanhang. Det vore kanske tydligare att endast konstatera att stiftelsen skall fastställa skriftliga principer för den investeringsverksamhet som bedrivs för att finansiera verksamheten ("investeringsplan").

Affärsverksamhet

Arbetsgruppen har stannat för att en stiftelse ska få bedriva affärsverksamhet som har ett omedelbart samband med dess verksamhetsformer, om detta inte begränsas i stadgarna. I den nya lagen förslås att en stiftelse även skulle kunna bedriva annan affärsverksamhet för att finansiera sina verksamhetsformer, om detta inte begränsas i stadgarna.

Vi finner det inte önskvärt att en stiftelse ska kunna bedriva även annan affärsverksamhet än sådan som har omedelbart samband med dess verksamhetsformer. Vi ser hellre att dylik affärsverksamhet i så fall bedrivs av stiftelsen i ett skilt bolag.

Varför otydliggöra den princip som står inskriven i lagförslagets 1 kapitel 2 §: "En stiftelse medför nytta för det ändamål som anges i dess stadgar. *Ändamålet får inte vara att bedriva affärsverksamhet* eller bereda någon i den närståendekrets som anges i 7 § särskild ekonomisk fördel." Det är inte önskvärt att stiftelseformen blir, vid sidan av aktiebolag och andra företagsformer, ett alternativ för bedrivandet av affärsverksamhet.

Vi finner det positivt och ändamålsenligt att revisorn ska uttala sig såväl om investeringsplan som affärsplan.

Om en stiftelses ledning

Vi anser att det ur varje stiftelses stadgar klart skall framgå vilka beslutsorgan som stiftelsen ifråga har, av vem dessa tillsätts samt deras mandatperiod. I stadgarna borde det också klart framgå om stiftelsen har ett i stiftelselagen avsett förvaltningsråd och/eller en verkställande direktör.

Verkställande direktör

Verkställande direktör införs som ett organ i stiftelseledningen. För att tydliggöra beslutsstrukturen och ansvarfördelningen borde man överväga huruvida en verkställande direktör över huvud taget ska kunna vara medlem av styrelsen. Lagförslaget begränsar nu endast verkställande direktörens möjlighet att åta sig uppdraget som styrelseordförande.

Samfund som stiftelsens organ eller som medlemmar i stiftelsens organ

Lagförslaget möjliggör även att verkställande direktören kan vara en registrerad sammanslutning. Man har även beträffande styrelsen gjort det möjligt att "importera" ett annat samfunds organ till styrelse för stiftelsen.

För att undvika lojalitetsproblem i vissa konfliktsituationer anser vi att organens och de till organen utsedda fysiska personernas *personliga ansvar för de beslut de fattar och den verksamhet de bedriver bör framhållas*. Även om det rent ekonomiskt kan vara att föredra att det finns två personer (den fysiska samt samfundet som personen företräder) som kan svara för ett eventuellt skadestånd så innebär det kanske ändå att den fysiska personen (som är den som det facto fattar beslutet) inte känner ett lika stort ansvar för beslutet, som denne annars skulle göra. Ur motiveringarna framgår att skadeståndslagens 3 kapitel om arbetsgivares och offentligt samfunds skadeståndsansvar ("husbondeansvar") inte tillämpas i dessa fall, utan att skadeståndslagens 6 kapitel skall tillämpas, men det inverkar knappast på en lekman, när han bedömer riskerna av sitt handlande.

Sammanfattningsvis motsätter vi oss att ett samfund skall kunna fungera som verkställande direktör. Vi anser att en verkställande direktör inte skall vara medlem av styrelsen. Vi förenar oss i förslaget att ett utomstående samfund kan utse styrelsen, men det skall ske genom ett aktivt beslut så att personerna blir utsedda med namns nämnande och inte på basis av att de sitter i ett annat organs styrelse.

Med tanke på den transparens som eftersträvas, är det viktigt att **stiftelsens alla organ registreras på personnivå hos Patent- och registerstyrelsen.**

Möjlighet att klandra beslut

Stiftaren och stiftelsens organ samt dess enskilda medlemmar har getts möjlighet att klandra ett beslut av styrelsen eller förvaltningsrådet, vilket är bra och stärker ytterligare möjligheterna för självövervakning. Detta gör att en medlem av ett organ inte längre har som enda alternativ att avgå, om denne finner att ett beslut som har fattats strider mot lag eller stiftelsens stadgar.

Missbruk, övervakning, kostnader

Patent- och registerstyrelsen upplever att den inte har kapacitet att göra så mycket mera än idag gällande övervakningen av stiftelser. Ett utvidgat övervakningsansvar skulle innebära att högre avgifter skulle uppbäras av stiftelserna. De nuvarande uppgifterna och den nuvarande övervakningen framstår som rätt dimensionerad. **Vi bejakar den utökade transparensen, som underlättar både myndighets- och egen övervakning.**

De föreslagna paragraferna om utvidgad närkrets och om krav på att avtal med närkretsen öppet redovisas, bidrar till en högre grad av genomskinlighet, vilket också underlättar de övervakande myndigheternas arbete, liksom utbytet av information mellan myndigheter. Även det att revisorn har rätt att sända ett revisionsprotokoll till Patent- och registerstyrelsen, utan att det blir en offentlig handling, är en förbättring jämfört med dagsläget.

Vi konstaterar att stadgandet om närståendekrets är mycket viktigt i lagförslaget. Dock konstaterar vi att texten inte öppnar sig så lätt och tydligt som den borde, med tanke på dess viktiga innehåll. Vi önskar att man i den fortsatta beredningen skulle försöka skriva om texten så att den skulle bli tydligare och vara lättare att förstå.

Avgift för stiftelsetillsyn

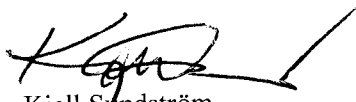
Vi motsätter oss att det införs en särskild avgift för stiftelsetillsyn. Enligt vår mening stärker den föreslagna stiftelselagen dels stiftelsernas intern kontroll och dels underlättas Patent- och registerstyrelsens övervakningsuppgifter genom kraven på utökad rapportering och transparens. Enligt vår åsikt skall en av samhället påförd övervakning bekostas med samhällsmedel.

Slutord

Sammanfattningsvis anser vi att lagförslaget möjliggör en tidsenlig förvaltning av fonderat kapital till förmån för ideella och nyttiga ändamål.

Åbo, den 2 juli 2013

Stiftelsen för Åbo Akademi

Kjell Sandström
skattnästare